

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Uniuersus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputatio XLIII. De Definitione & Divisione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

In potestate institutoris est, ut vox significet, non ut hac vel illa claritate significet.

ad placitum, seu liberè habeat quod sit signum hominis, cum potuisset esse signum leonis, vel equi, imò nullius omnino rei signum, magis quàm *Blitiri*; in actu tamen secundo positâ institutione, significat necessariò. Sicut etiam imago hominis in tabulâ depicta est hoc sensu ad placitum, iidem enim colores illi, qui sub his lineamentis & tractibus in figuram efformati sunt hominis, sub aliis, si pictori ita visum fuisset, leonis vel equi effigiem expressissent, imò nullam omnino, si in pictoris officinâ mansissent, nec artis beneficio in hanc vel illam formam fuissent deducti. Quod coloribus figura, hoc vocibus imponentis voluntas est, quæ quibusdam quasi lineamentis vocem in hominis vel leonis intentionalem imaginem format, sicut colores ars pictoris in physicam.

XIV. Vox instituta, invito etiam institutore signifi-
cat.

Sicut ergo picta hominis imago oculis objecta, repræsentationem hominis in intuitus mente, velit nolit pictor, producit, ita vox in audientis intellectu, quamvis non aded vivacem, aliquam tamen hominis notitiam invito etiam institutore progignet, diversam tamen pro diversitate speciei, quam in ejus mente reperit. Et sicut pictor hanc imaginis efficaciam impedire nequit, nisi eam oblitteret, ita nec institutor vocis, nisi illius significationem tollat.

Dico quintò: Probabile mihi est, voci ut principium formale est, certos semper ab imponente limites præscribi, non quidem in actu signato, sed exercito. Ad probationem conclusionis, notandum; ad institutionem vocis tria semper in imponente concurrere; cognitionem vocis, cognitionem rei, & voluntatem ut significet. Unde vox quæ signum, nihil aliud est quàm verbum & hi tres actus, voluntatis unus, duo intellectus, physicè primò, postea moraliter manentes, seu signum taliter cognitum, & volitum. Unde quanta cognitionis de re aliqua claritas imponentis est in instituendo, tanta formaliter loquendo institutæ vocis claritas est in essendo & operando; *primum enim in unoquoque genere mensura est reliquorum*, excessus autem omnis qui in cognitione à voce ortâ procedit, speciei vel intellectui tribuendus est, non voci, ut dictum est sectione præcedente, conclusione secunda.

XV.

Vox, ut est principium formale, limitis præ-
scribitur in actu exercito

Quod à fortiori dicendum iis est qui vim intentionem significandi vocum ita in imponentis voluntate statuunt, ut penes ipsum sit, quo minus species quidditativas, aut comprehensivas omnino excident, ergo & restringere ulterius eas poterit ut non excident ullas clariores iis, quæ in imponente repertæ fuerunt, dum vocem institueret.

XVI.

Hoc à fortiori dicendum in alio sententiis

DISPUTATIO XLIII.

De Definitione, & Divisione.

Definitiones naturales.

DE his etiam nihil admodum nobis hic restat dicendum, utpote quarum naturas & proprietates fusè discussimus in Introductione, d. 4. solum hoc noto, præter genera Definitionum in Summulis enumerata, Definitiones quasdam esse quas vocant causales, nempe quæ per causas traduntur extrinsecas alicujus rei, efficientem scilicet & finalem: ut si quis dicat, *Eclipsis est interpositio lune inter solem & terram: homo est animal creatum ad videndum Deum*, & aliæ hujusmodi, quæ non essentiam rei immediatè in se & per causas intrinsecas expli- cant, materialem scilicet & formalem, sed tantum per extrinsecas. Duo circa Definitionem examina-nda hæc remisi, quæ hic disquiram.

SECTIO PRIMA.

Virum definitio in simplici apprehensione consistat, an iudicio.

I. **S**uprà Disp. 7. sec. 4. dixi Definitionem esse subiectum Attributionis Dialecticæ. Ad objectionem verò quæ contra hoc fieri posset, Definitionem nimirum in simplici Apprehensione sitam esse, licet ibidem s. 6. n. 7. obiter responderim, plenam tamen quæstionis illius discussionem huc remisi.

II.

Definitio perfecta reperitur tantum in iudicio.

Conclusio: licet Definitio objectiva, seu totum objectum per partes repræsentatum in Apprehensione reperiri possit, non tamen Definitio formalis, nisi admodum imperfecta. Prior pars constat, quia cum quis simplici Apprehensione cogitat animal rationale, totum quod est in homine repræsentat, genus scilicet & differentiam, ergo nihil restat aliud cogitandum, cum illæ duæ partes adæquatè constituent hominem. Unde licet etiam cognitio illi correspondens dici aliquo modo Definitio formalis possit, est tamen admodum imperfecta, ut jam ostendam.

Secunda itaque pars probatur, simplex Apprehensio non est propriè modus sciendi, ergo non potest esse propriè definitio. Probatur antecedens, modus sciendi propriè est qui facit scire, sed simplex Apprehensio non facit scire, quantumcunque enim stellas apprehendat quis ut pares, non tamen id novit, nisi assensum præbeat, quod spectat ad iudicium. Confirmatur, si Definitio consistere possit in apprehensione, cur non etiam Argumentatio? potest enim quis certo ordine apprehendere duas præmissas & conclusionem, absque eo quod quidquam iudicet, imò hoc inter disputandum frequenter evenit, præsertim cum hæreticis, ubi quicquid ipsi dicunt, eodem nos ordine apprehendimus, assensum tamen non præbemus. Maximè verò id contingit cum in re aliqua dubiâ sit discursus. Quod si tunc dicas non esse argumentationem, quia non est modus sciendi, nec esse modum sciendi, quia nil iudicamus, idem inferam de Definitione, tam enim per argumentationem apprehensivam manifestatur passio, quàm per Definitionem apprehensivam essentia.

III.

Ratio est, quia simplex apprehensio non est propriè modus sciendi.

Probatur secundo, si simplex apprehensio alicujus rei dici possit modus sciendi, ergo non est cur visio aut aliâ sensatio à ratione modi sciendi excludatur, cum eo solo nomine ab apprehensione differat, quod apprehensio spiritualis sit, visio materialis. Dices, visio non evolvit rem per partes, apprehensio verò ideo est modus sciendi, quia quod antea apprehendebatur confusè, postea apprehenditur clarè & per partes, ut *animal rationale*. Contrâ, dum quis à longè imaginem conspiciat, vel opus aliquod segmentatum seu tessulatum, videt quidem totum, sed confusè, proprius autem accedens singulos operis illius tractus, lineamenta, & umbras distinctè perspiciat, & singulas ejus partes sigillatim discernit, ergo visio tam est modus sciendi quàm apprehensio, seu imaginatio ejusdem imaginis, aut hominis, cujus corporis partes à longè confusè, prope clarè cernuntur ac discernuntur. Hoc autem si dicatur, jam equi consistens

IV.

Si apprehensio sit modus sciendi, erit etiam modus sciendi visio materialis.

cient modos sciendi, præsertim cum & animalia omnia apprehensionem aliquam materialem habeant externos semper sensus comitantem.

V. *Ostenditur ulterius visionem fore modum sciendi*

Dices, non esse modos sciendi, quia sunt actus materiales, non spirituales. Contrà, ratio modi sciendi à Dialecticis traditi in eo consistit, quod clariùs manifestet id quod antea latebat, si ergo id tam præstet sensus quàm intellectus, tam reperietur modus sciendi in sensibus quàm in intellectu. Quod hinc videtur manifestè ostendi, si enim sensus iudicare possit, sicut apprehendere, daretur in eo modus sciendi, verè enim faceret scire, ergo non obstat materialitas quod minus sit in sensu modus sciendi.

VI. *Definitio objectiva, & formalis.*

Dices primò; Definitio secundùm regulas logicas, est quæ constat Genere & Differentiâ, sed hoc habere potest sine iudicio, ergo. Respondetur, Definitionem illam tantùm esse Definitionis objectivæ, non formalis, nisi imperfectè admodum & inchoatè, cum non faciat propriè scire, ac proinde non est propriè modus sciendi, ut probavimus.

VII. *Quo sensu definitum ingreditur non debet definitionem.*

Dices secundò; juxta hunc modum philosophandi definitum contra regulas logicas ingredi definitionem, hæc enim est definitio hominis, *homo est animal rationale*. Respondetur distinguendo antecedens, definitum ingreditur definitionem tanquam id de quo enuntietur definitio objectiva, concedo antecedens; tanquam aliquid tenens se ex parte ejusdem extremi, nego: hoc autem est quod cavetur regulis logicis, inane enim quiddam videretur & inutile, si quis diceret, *homo est homo animal rationale*: ingredi autem alio modo non est inconveniens, imò necessarium est ad scientiam, ut nimirum enuntiet rem clarè & per partes conceptam ex parte prædicati, de eadem confusè concepta ex parte subjecti, per hoc enim scimus illam esse ejus essentiam, Per solam autem apprehensionem non magis eam scimus quàm non, ut supra ostensum est in primâ probatione. Quod etiam verum est de apprehensione complexâ, ut si quis totum hoc apprehendat, *homo est animal rationale*.

Definitum debet aliquo modo ingredi definitionem.

VIII. *Docet Aristoteles definitionem consistere in quatuor.*

Dices tertio; asserit Aristoteles definitionem spectare ad primam apprehensionem, & per eam nihil de aliquo prædicari; item definitionem non dicere esse vel non esse. Respondetur, Aristotelem aliis locis directè affirmare definitionem esse iudicium, ut dum ait, & cum eo Dialectici omnes, Definitionem esse principium demonstrationis, & secundo Post. cap. 3. ubi sic habet, *is qui definitionem habet, sine demonstratione profecto sciet*, ergo ex mente Aristotelis, definitio est necessariò iudicium, nam scientia essentialiter sita est in iudicio, ut in confesso est apud omnes. Deinde addit eodem loco, *Præterea demonstrationum principia Definitiones sunt, quorum demonstrationes non esse demonstratum est prius: etenim aut principia demonstrantur, & principiorum sunt semper principia modisq; nullus unquam occurrit; aut in primis setur necesse est, qua quidem & definitiones sunt, ac demonstrari non possunt.* hæc Aristoteles, quibus quid magis appositè ad nostram sententiam dixisse potuit. Et 1. Poster. ca. 2. sine sic ait, *si ob prima (hoc est, principia seu definitiones) scimus ac credimus, & illa sanè scimus & credimus magis, quoniam ob illa scimus posteriora.* 3. etiam Metaphysicæ tex. 3. & 7. ait *definitionem esse perfectiorem demonstratione.* Quod, & facit pro præsentis quæstione, & pro eo quod d. 7. diximus Definitionem esse objectum Attributionis logicæ.

IX. *Teris ergo prius citatis loquitur Aristot. de Definitione objectiva.*

Dum ergo locis in objectione citatis dicit Aristoteles per definitionem nihil de aliquo prædicari &c. intelligendus est de definitione inadæquatâ, seu imperfectâ, qualem diximus appellari posse eam quæ tenet se ex parte solius prædicati, quæ non est *Definitio logica*, sed tantum *Metaphysica*, seu definitio objectiva, propria enim definitio *logica* est quæ facit

scire, qualis nulla est nisi quæ enuntiativè & iudicativè cognoscit essentiam rei.

SECTIO II.

An Divisio sit diversus sciendi modus à Definitione.

Dico primò: Divisio rationis à scujus superioris in sua inferiora non est definitio illius rationis superioris. Videtur manifestum, nam hæc divisio animalis in sua inferiora *animal aliud rationale, aliud irrationale*, non est Definitio animalis, ut constat, utpote quod sine rationali vel irrationali concipi potest, sicut ratio hominis sine Petro & Paulo, nihil autem potest concipi sine suâ essentiâ. Confirmatur, Definitio animalis est, *vivens sensibile*, sed longè diversa est hæc propositio, *animal est vivens sensibile*, & hæc, *animal aliud rationale, aliud irrationale*, ut constat, ergo.

I. *Divisio rationis communis in sua inferiora non est Definitio.*

Dico secundò: *Divisio apprehensiva* distinguitur à *Definitione apprehensiva*: explicatur conclusio; Divisio apprehensiva est actus apprehendens *animal & rationale*, seu *corpus & animam* quasi sigillatim, qui actus communiter præcedit Definitionem, sicut apprehensio partium præcedit totum, seu compositum: unde alius est actus, saltem ex modo concipiendi, quo quis concipit *animal & rationale* unita, alius quo ea concipit sigillatim, sicut alius est actus quo quis apprehendit parietem & albedinem, seu duos terminos incomplexos, alius quo apprehendit parietem album, seu terminum unum complexum: potest enim quis apprehendere parietem & albedinem, & tamen non apprehendere parietem album. Hæc ergo Divisio est in partes tantùm aptitudinales, non in actuales, ac proinde nec Definitio.

II. *Divisio apprehensiva distinguitur à Definitione apprehensiva.*

Dico tertio, Divisio in partes actuales non est diversa in ratione modi sciendi, seu diversus modus sciendi à Definitione: ita P. Hurt. d. 10. log. sect. 6. P. Arria. d. 3. summ. f. 2. nu. 13. & alij. Probatur primò, Definitio est explicatio essentiæ per partes unitas, sed hæc Divisio eandem essentiam explicat per partes unitas, ergo est Definitio, Minor, in qua est difficultas, probatur; pars actualis quæ actualis, dicit essentialiter connexionem cum altera comparte, sed Divisio hæc est in partes actuales ut actuales, ergo est representatio essentiæ per partes actuales, seu unitas, sed est hæc ratio formalissima Definitionis, ergo Divisio in partes actuales est formalissimè Definitio, & consequenter in ratione modi sciendi ab illâ non distinguitur. Confirmatur, idem est dicere, *homo componitur ex duabus partibus, corpore scilicet & animâ*, & *compositi hominis alia pars actualis est corpus, alia anima*.

III. *Divisio in partes actuales non est diversus modus sciendi à Definitione.*

Dices, idem quidem objectum representat uterque actus, sed non eodem modo, Divisio enim separat partes, non unit, eas verò unit, idque essentialiter Definitio. Contrà, Divisio hæc est in partes actuales, ergo in partes ut actualiter constituentes, ergo in partes ut unitas, ergo ex modo concipiendi hic actus representat partes illas eodem modo quo Definitio, quæ eas representat ut unam constituentes essentiam. Confirmatur, Definitio est oratio explicans essentiam rei per partes essentielles unitas, sed Divisio in partes essentielles actuales idem facit, ergo in ratione modi sciendi non discrepat à Definitione.

IV. *Modus etiam representandi non est diversus in Definitione & Divisione.*

Dices secundò; Divisio est propositio *hypothetica*, Definitio *categorica*, hæc enim est Divisio, *hominis alia pars est animal, alia rationale*, hæc Definitio, *homo est animal rationale*, ergo Divisio differt à Definitione. Distinguo consequens, differt formaliter, seu in ratione

V.

Materialem tamen aliquam differentiam reperitur inter Definitionem & Divisionem.

VI. Categoria de extremis copulato parum differt ab hypothetica, ut in introductione ostensum est, quid enim saltem quoad rationem modi sciendi differunt hæc duæ propositiones, lac est album & dulce, & lac est album & est dulce? Si ergo hæc sit tota differentia inter Definitionem & Divisionem, exigua certe est, imò in ratione modi sciendi, nulla. Præterea sequeretur, syllogismum constantem ex propositionibus hypotheticis diversum esse modum sciendi ab alio qui ex solis constaret categoricis, quod nemo, opinor, dicet.

VII. Declaratur in quo consistat

tione modi sciendi, nego consequentiam; differt in aliquo aliò transeat: hoc autem nihil contra nos, sicut actus aliquis supernaturalis qui est Definitio, longè diversæ rationis est ab actu naturali definitionis ejusdem rei, vel Definitio acquisita per discursum, seu quæ est conclusio, ab illâ differt quæ habetur immediate, non tamen in ratione modi sciendi, cum uterque actus rem explicet per partes essentielles unitas, quæ est essentia Definitionis.

Deinde categorica de extremis copulato parum differt ab hypothetica, ut in introductione ostensum est, quid enim saltem quoad rationem modi sciendi differunt hæc duæ propositiones, lac est album & dulce, & lac est album & est dulce? Si ergo hæc sit tota differentia inter Definitionem & Divisionem, exigua certe est, imò in ratione modi sciendi, nulla. Præterea sequeretur, syllogismum constantem ex propositionibus hypotheticis diversum esse modum sciendi ab alio qui ex solis constaret categoricis, quod nemo, opinor, dicet.

Quæres, quid ergo sit divisio? Respondeo, esse, representare partes distinctim, quod æquè præstat Definitio ac Divisio, licet enim actus definiens non sit simpliciter & perfectissimè præsciendens, seu actus

qui representet unum non representando aliud, ut supra diximus tractatu de Distinctionibus, est tamen actus præcisivus qui distinctim partes concipit, easque inter se unit intentionaliter. Cum ergo Divisio representet easdem partes, idque unitas, objectum representat quoad rationem modi sciendi eodem modo quo Definitio. Licet ergo Divisio in partes essentielles à Definitione non discrepet, aliæ tamen Divisiones à Definitionibus distinguuntur, ut supra ostensum est.

Quæ omnia ex eo confirmantur, quòd Aristoteles 1. Met. cap. 7. tex. 48. enumerans modos sciendi, nullam Divisionis mentionem fecerit, sed omnem disciplinam aut Demonstrationem aut Definitionem comparari affirmat, quod argumento est ipsum Definitionem à Divisione non distinxisse. Cum verò aliàs Divisionem ad Definitionem ordinari asserit, vel de Divisione apprehensivâ loquitur, vel de judicativâ in partes aptitudinales, quam eo nomine ait ad Definitionem ordinari, quod ei materiam subministrat. Hoc verò nihil facit contra id quod hic astruimus, nempe Divisionem in partes actuales non esse à Definitione distinctam.

VIII. Aristoteles Definitionem à Divisione non distinguit.

DISPUTATIO XLIV.

De veritate & falsitate Propositionum.

Multis, in libris de Animâ, disputare solet hæc quæstio, utpote quæ ad actuum intellectus notitiam apprimè conducit, quorum plena & perfecta discussio ad illos libros pertinet. Cum tamen ad varias difficultates enodandas imprimis sit opportuna, hic eam subnectemus. Imò jure hoc suo sibi postulat Dialectica; quæ enim aptius de veritate, quàm veritatis scientia disputet.

SECTIO PRIMA.

In quo consistat formalis veritas & falsitas.

I. Dicitur aliqui veritatem consistere in quadam modo.

Urandaus quem sequitur P. Vasquez 1. p. d. 76. c. 1. veritatem ait consistere formaliter in conformitate concepti objectivi cum re, ut à parte rei, seu esse conformitatem rei ut conceptæ, ad se ut in re existentem. Dicere proinde videtur hæc sententia quoties quis aliquid concipit, quoddam in mente formali idolum ab actu distinctum & objecto, huic tamen simile.

II. Soli Contraria enim per omnem actum intellectus, etiam si fuerit, feretque Ratio.

Hæc opinio nullo modo placet, hinc enim sequeretur per omnem actum intellectus fieri ens rationis objectivum, quod præterquam quòd sit contra communem Philosophorum sententiam, per se videtur falsum, cur enim faceret quis ens rationis dum profert hanc propositionem, sol lucet, sole præsertim lucente? certe luce clarius videtur nullum illic intervenire ens rationis, cum nulla interveniat fictio, ens rationis autem essentialiter pendet ab intellectu fingente. Deinde in omnibus etiam actibus fidei aliquid inveniretur fictitium. Præterea ante ullam imaginariam vel fictam relationem rationis, si quam hic intervenire velint, ex eo solùm quòd directè feratur actus in objectum, est vel conformis ille vel difformis, ac proinde vel verus vel falsus, nam juxta illud celebre dictum Aristotelisc. de substantia, sine, ab eo quòd res est, vel non est, propositio dicitur vera vel falsa.

Confirmatur, cognitio divina ab æterno fuit vera sine ullâ hujusmodi relatione fictitiâ, ergo. Unde probabile mihi videtur hos auctores de fundamentò tantùm hujus relationis loqui, seu de actu ipso intellectus. Si autem velint per esse objectum, idem ac esse objectum actus, etiam non placet, tunc enim dicerent actum verum, vel falsum, esse actum conformem sibi, cum enim objectum quâ tale, seu reduplicativè sumptum, reddatur tale per ipsum actum, actum esse conformem objecto reduplicativè sumptum, esset actum esse conformem sibi.

III. Loqui videtur hi auctores tantum de fundamentò hujus idoli objectivi.

Dicendum ergo cum P. Suares d. 8. Metaph. 1. P. Hurt. d. 9. de Anima 1. 1. Arria. d. 14. log. f. 1. num. 2. & omnibus communiter, veritatem consistere in conformitate quâdam intentionali actus cum objecto, seu cum re quam representat. Explicatur conclusio, actus intellectus, ut supra fuse declaravimus d. 24. l. 7. duo habet, & esse physicam qualitatem, & intentionalem. Hæc ergo conformitas non requiritur secundum esse physicum actus, actus enim est finitus, objectum aliquando infinitum, actus accidens, objectum substantia, actus spiritualis, objectum corporeum, sed secundum esse intentionale, seu, quod eodem recidit, veritas in hoc consistit, ut actus objecto non in essendo conformis sit, sed in representando.

IV. Consistit veritas in conformitate actus cum objecto.

Probatum primò, ex dicto illo Aristotelis nu. 2. citato. Secundò, actus intellectus est imago objecti, sed perfectio imaginis in eo sita est quòd omnia in objecto, seu singula illius lineamenta verè & perfecte representet, ergo actus, ut verus sit, idem præstare debet, sicque veritas est conformitas actus cum objecto. Confirmatur primò, veritas formalis, est veritas in dicendo, sed veritas in dicendo consistere nequit in rebus, saltem adæquatè, sed in dictione, quæ est actus intellectus, ergo. Confirmatur secundò, objectum dicitur mensura actus, certos ei fines ac limites præscribens, extra quos non vagetur; unde veritas actus in eo consistit, quòd cum objecto representativè seu intentionaliter conformetur.

V. Ratio est, nam actus est imago objecti.

Objectum est mensura actus.

Con-